

Warszawa, 9.11.2019

prof. zw dr hab. Andrzej Jasiński
Wydział Zarządzania
Uniwersytet Warszawski

Recenzja
dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym
dr Katarzyny Szopik-Depczyńskiej
(na podstawie pisma dyrektora Instytutu Zarządzania
Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 7.10.2019 roku)

I. Podstawowe dane o Habilitantce

Pani doktor Katarzyna Szopik-Depczyńska po ukończeniu w 2004 roku studiów wyższych na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, całą swoją dotychczasową karierę zawodową związała z tym właśnie ośrodkiem: tutaj obroniła pracę magisterską i w 2004 roku rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta; tutaj w 2009 roku obroniła rozprawę doktorską nt. *Determinanty kształtowania aktywności badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach* i w 2011 roku awansowała na stanowisko adiunkta; tutaj w 2013 roku uzyskała dyplom ukończenia studiów podyplomowych: *Zarządzanie projektem badawczym i komercjalizacja wyników badań*; tutaj w dniu 8 marca 2019 roku złożyła wniosek o wszczęcie postępowania habilitacyjnego w dyscyplinie Nauki o zarządzaniu.

Przy okazji chciałbym podkreślić, że Habilitantka dołączyła do złożonego wniosku obszerną, starannie opracowaną dokumentację, która bardzo ułatwiła przygotowanie niniejszej recenzji. Z lektury tej dokumentacji wynika, że dr K. Szopik-Depczyńska jest dojrzałym nauczycielem akademickim, mimo że nie ukończyła jeszcze 40-roku życia; jest aktywnym badaczem i doświadczonym dydaktykiem.

II. Ocena dorobku naukowego Habilitantki (z wyjątkiem rozprawy habilitacyjnej)

Zacznijmy od statystyki Jej dorobku naukowego opublikowanego po uzyskaniu stopnia doktora. Oprócz wspomnianej monografii naukowej, obejmuje on:

- Współautorstwo 4 monografii naukowych,
- Współautorstwo 4 artykułów naukowych w czasopiśmie zagranicznych znajdujących się w bazie JCR,

- 21 autorskich publikacji w recenzowanych czasopiśmie krajowych, w tym ok. połowy w wydawnictwach uczelnianych,
- 2 artykuły w czasopiśmie zagranicznych nie ujętych na listach MNiSzW,
- Współautorstwo 72 publikacji w recenzowanych czasopiśmie krajowych (zdecydowana większość w wydawnictwach uczelnianych),
- 53 rozdziały w monografiach naukowych, w tym 35 publikacji samodzielnych (zdecydowana większość w wydawnictwach uczelnianych).

Razem stanowi to 156 publikacji naukowych. Jako wskaźniki dokonań naukowych dr K. Szopik-Decpczyńskiej należy wskazać:

- 62 cytowania (bez auto-cytowań) wg Web of Science,
- Ponad 260 cytowań wg zarówno Google Scholar, jak również Publish or Perish,
- Indeks Hirscha wg Web of Science wynosi 5,
- A wg Google Scholar oraz Publish or Perish wskaźnik ten wynosi 9.

(To są niezłe osiągnięcia jak na młodą badaczkę).

Jest to znaczący, duży (ilościowo) dorobek publikacyjny po doktoracie. Może nawet niepotrzebnie aż tak duży w tym sensie, że Autorka poświęciła bardzo dużo czasu, wysiłku i środków finansowych na przygotowywanie i wygłoszenie referatów konferencyjnych, które potem ukazywały się jako artykuły w czasopiśmie uczelnianych. Na tym obszernym dorobku naukowym kładą się cieniem dwa spostrzeżenia:

- po pierwsze, większość publikacji Habilitantki ukazała się w nisko-punktowanych wydawnictwach uczelnianych, czyli o zasięgu lokalnym, ewentualnie regionalnym, oraz
- po drugie, większość Jej publikacji stanowi współautorstwo, co zdecydowanie utrudnia ocenę autorskiego dorobku. Z drugiej strony jednak dowodzi to, że Autorka ma umiejętność współpracy z innymi autorami.

Habilitantka, po zapoznaniu się z tą recenzją, z pewnością wyciągnie stąd wnioski dla siebie na przyszłość.

Z dokonanego przeglądu dorobku naukowego Autorki wynika, że po doktoracie kontynuowała swoje zainteresowania problematyką, którą zajmowała się w rozprawie doktorskiej. Głównym obszarem/kierunkiem zainteresowań naukowych dr K. Szopik-Decpczyńskiej jest bowiem ekonomika i zarządzanie innowacjami, w tym zarządzanie pracami B+R, procesami innowacyjnymi i komercjalizacją innowacji. Ponadto w zakresie prowadzonej przez Nią działalności badawczo-dydaktycznej można wyróżnić zarządzanie logistyką,

zarządzanie strategiczne i zarządzanie jakością. Pozostaje zatem wierna dyscyplinie Nauki o Zarządzaniu.

W dokumentacji przygotowanej przez Habilitantkę znajduje się wykaz oraz kserokopie 17 wybranych artykułów naukowych autorstwa lub współautorstwa Habilitantki (załącznik 5). Zapoznałem się z nimi wszystkimi. Jednakże trudno jest ocenić wartość naukową całego tego zbioru, ponieważ nie znane mi są kryteria wyboru przez Nią tych publikacji w celu dokonania ich oceny. Znajdujemy tu bowiem dwie publikacje zagraniczne i 15 krajowych; pięć publikacji samodzielnych i 12 wspólnych; 11 publikacji dotyczących innowacji i sześć dotyczących innych zagadnień; pozycje wchodzące w skład owego zbioru pochodzą okresu między rokiem 2012 a rokiem 2018 (siedem lat). Nie ma w tym winy Habilitantki, że przygotowała tak zróżnicowany, niejednorodny zestaw publikacji, ponieważ odpowiednie przepisy nie regulują precyzyjnie tej kwestii.

Z lektury tego zbioru wynika, że Autorka „ma dobre pióro”, swobodnie porusza się w teorii organizacji i zarządzania, zwłaszcza innowacjami technicznymi, zajmuje się aktualnymi i ważnymi problemami teoretycznymi i praktycznymi w tej dziedzinie, korzysta z najnowszej literatury - zarówno krajowej, jak i zagranicznej; Habilitantka zna praktykę gospodarczą w zakresie innowacji nie tylko w „rodzimym” województwie, czyli zachodnio-pomorskim, ale i w innych regionach kraju.

III. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Przygotowując dokumentację dla postępowania habilitacyjnego, doktor Katarzyna Szopik-Decpczyńska uznała za osiągnięcie naukowe swoją monografię naukową nt. *Koncepcja innowacji kreowanej przez użytkownika w działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 2018.

Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów oraz wstępu i zakończenia, a także czterech załączników, które sporo wzbogacają tekst recenzowanej monografii. Układ pracy nie budzi moich zastrzeżeń.

W swojej rozprawie Habilitantka zajęła się – jako jedna z pierwszych w Polsce – wielce aktualną kwestią wykorzystania UDI (tłumacząc to jako innowacja wiedziona przez użytkownika) w polskich przedsiębiorstwach. Jest to stosunkowo nowy model procesu innowacji – pierwsze publikacje o nim pojawiły się w latach 2006-2008. Traktuję go jako swego rodzaju *re-make* klasycznego modelu innowacji ciągniętej przez popyt, wzbogacony o koncepcję wiodącego użytkownika (*lead user*) według von Hippela z 1986 roku oraz o koncepcję otwartej innowacji według Chesbrougha z 2003 roku. Niektórzy polscy autorzy

używają w tym kontekście nazwy „popytowa koncepcja innowacji”, co nie jest poprawne. Nieskromnie dodam, że idea UDI wykazuje szereg podobieństw do mojego modelu z roku 1998, który określiłem jako „koncepcja dialogu z rynkiem”.¹

W swoich badaniach dr Szopik-Depczyńska skoncentrowała się na wykorzystaniu koncepcji UDI w działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw. Uważam, że była to bardzo trafna decyzja co najmniej z trzech powodów:

- 1) To właśnie w przedsiębiorstwach produkcyjnych pojawia się zdecydowana większość innowacji,
- 2) Zgodnie z nową teorią wzrostu, tzw. przemysłowe prace badawczo-rozwojowe (z ang. *industrial R&D*), czyli prace B+R prowadzone w przedsiębiorstwach, nie tylko przemysłowych, mają kluczowe znaczenie w rozwoju gospodarczym,
- 3) W Polsce firmy uczestniczą zaledwie w ok. 1/3 całkowitych wydatków krajowych na badania i rozwój (*GERD*).

We Wstępie Autorka formułuje m.in. cele i hipotezy badawcze. **Główny cel pracy**, mówiący, że jest nim „identyfikacja uwarunkowań zastosowania koncepcji innowacji kreowanej przez użytkownika w działalności badawczo-rozwojowej oraz budowa modelu wykorzystania UDI w procesach B+R w przedsiębiorstwach w Polsce”, został poprawnie sformułowany i w pełni zrealizowany.

Z kolei **główną hipotezą badawczą** jest twierdzenie, że „wykorzystanie UDI w procesach B+R w przedsiębiorstwach w Polsce przybiera różne formy i zakres w odniesieniu do typów użytkownika i sposobów tworzenia nowych rozwiązań z zastosowaniem płynącej od nich wiedzy oraz jest uwarunkowane głównie czynnikami endogenicznymi i rodzajem prowadzonych prac B+R”. Hipoteza ta wydaje się trochę zagmatwana i za długa; niemniej została udowodniona.

Osobiście oczekiwałbym nieco innej tezy do udowodnienia w takiej rozprawie. Mianowicie, u podstaw idei UDI leży założenie, że zastosowanie tej koncepcji w praktyce powinno usprawnić procesy innowacyjne i lepiej dostosować pojawiające się innowacje

¹ A H Jasiński: *Innowacje techniczne a działalność marketingowa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania (obecnie Akademia L. Koźmińskiego), Warszawa, 1998, s. 90-91. Habilitantka cytuje tę książkę, chociaż chyba nie zauważyła zaprezentowanej tam koncepcji dialogu z rynkiem.

(produktowe) do potrzeb potencjalnych użytkowników. Ciekaw jestem, czy tak rzeczywiście było w badanych firmach? Ale jest to moje osobiste odczucie czy raczej oczekiwanie, z którym Habilitantka nie musi się zgodzić.

Natomiast nie bardzo rozumiem, na jakiej podstawie sformułowano we **Wstępie** siedem hipotez szczegółowych. A może powinny one znaleźć się dopiero w rozdziale trzecim, metodycznym i być lepiej uzasadnione?

Rozdział 1 stanowi szeroką, umiejętną prezentację koncepcji innowacji wiedzonej przez użytkownika. Jest to jeden ze współczesnych modeli procesu innowacyjnego. Przeżytkiem są już bowiem „modele liniowe” (wspomniany model innowacji ciągnionej przez popyt czy model innowacji pchanej przez naukę) oraz model interakcyjny, zaprezentowane po raz pierwszy w polskiej literaturze na początku lat 90-ych.² „Bohaterem” tego rozdziału jest użytkownik innowacji – Autorka słusznie eksponuje potencjalnego użytkownika innowacji i jego rolę we współczesnych procesach innowacyjnych. Dobrym uzupełnieniem rozważań jest pięć case’ów. Na s. 44-48 omawia cztery sposoby angażowania użytkowników w proces tworzenia innowacji, które można potraktować jako odmiany UDI (z ang. *value co-creation, mass customization, crowd-sourcing, design thinking*). Jednakże np. dla doktoranta czy studenta, jako czytelnika tej książki, ich opisy mogą być nie w pełni zrozumiałe.

Rozdział 2 stanowi zawężenie prezentacji UDI, bowiem Habilitantka zajmuje się tu wykorzystaniem UDI w działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw. Do treści tego rozdziału nie mam większych zastrzeżeń. W wielu miejscach Autorka trafnie akcentuje zależności między koncepcją innowacji kreowanej przez użytkownika a badaniami i działaniami marketingowymi. Zgadzam się, że wykorzystanie UDI nie jest możliwe, jeśli przedsiębiorstwo nie działa zgodnie z orientacją marketingową. Natomiast nie można, moim zdaniem, utożsamiać orientacji marketingowej z modelem biznesowym firmy (s. 85). A przy okazji: definicja *branding’u* (po polsku: polityka marki) jest nieprawidłowa. Notabene, marka należy do „produktu” jako jednego z 4P marketingu-mix.

Rozdział 3 ma charakter metodyczny. Na początku Autorka słusznie zajęła się wyjaśnieniem kwestii pomiaru działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjności przedsiębiorstw, bowiem jak dotąd, nie wypracowano uniwersalnych, syntetycznych

² Zob. A H Jasinski: *Przedsiębiorstwo innowacyjne na rynku*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa, 1992.

mierników zarówno B+R, jak i innowacji. Badania empiryczne Habilitantki miały charakter ilościowy; głównym instrumentem badawczym był kwestionariusz ankietowy; uzupełnieniem zaś były dwa rozszerzone wywiady bezpośrednie (jeden osobisty i jeden telefoniczny). Oprócz tego korzystała z metody typu studium przypadku, zwracając uwagę zarówno na zalety, jak i wady tej metody.

Autorka zastosowała 3-etapowy proces dochodzenia do próby badawczej:

Etap pierwszy: 678 firm innowacyjnych tworzyło bazę wyjściową,

Etap drugi: spośród nich 137 przedsiębiorstw, czyli 1/5, aktywnie angażowało użytkowników w działalność B+R,

Etap trzeci: 57, czyli ok. 40% firm wypełniło kwestionariusz i stanowiło próbę badawczą.

Całe wnioskowanie oparto na odpowiedziach 57 respondentów. W tego typu badaniach empirycznych jest to mała próba. W dodatku nie wiadomo, czy można ją uznać za próbę reprezentatywną. To chyba najłabszy punkt recenzowanego dzieła. Może należałoby porównać struktury obu zbiorów (137 i 57 firm) i znaleźć ewentualne podobieństwa? Ciekaw jestem, jakie wnioski – choć nie pełne – można by wyciągnąć w oparciu o analizę bazy 137 podmiotów, a potem skonfrontować je z wynikami opartymi na próbie 57-elementowej.

Rozdziały 4 i 5 to swego rodzaju sprawozdanie z badań. Znajdujemy w nich obszerną, profesjonalną analizę statystyczną wyników przeprowadzonych badań empirycznych. Rozważania zawarte w tych rozdziałach zostały podsumowane na końcu rozdziału 5 w formie 13 konstatacji. Opisana przez Autorkę rzeczywistość, czyli stan wykorzystania koncepcji UDI w procesach B+R analizowanych przedsiębiorstw, może budzić u czytelnika mieszane uczucia.

Chciałbym zwrócić uwagę tylko na jedną szczegółową kwestię. Otóż, na początku rozdz. 5 znajdujemy stwierdzenie, że „liczba wprowadzonych innowacji produktowych jest silnie dodatnio powiązana z liczbą zrealizowanych projektów B+R w latach 2015-2017” (s. 179). Jest to pozytywna zależność o kardynalnym znaczeniu. Szkoda, że było tylko 26 przedsiębiorstw, w których taka zależność wystąpiła. Gdyby udało się znaleźć znacznie więcej takich firm, wówczas można by przekonująco wykazać, iż angażowanie potencjalnych użytkowników innowacji w działalność B+R dowodzi wyższości modelu UDI nad innymi modelami procesu innowacyjnego.

Rozdział 6 ma charakter prospektywny. To kluczowy rozdział w całej pracy. Chyba był pisany w pośpiechu, bo zabrakło tu wcześniejszej precyzji słowa. To w rozdziale tym znajdujemy interpretację i wykorzystanie wyników badań empirycznych, przedstawionych w rozdziałach 4 i 5, oraz szereg uzasadnionych propozycji na przyszłość pod adresem zarówno przedsiębiorstw, jak i polityki innowacyjnej państwa.

Na s. 216 Habilitantka zamieściła autorski model wykorzystania koncepcji UDI w procesach badawczo-rozwojowych badanych przedsiębiorstw. To bardzo atrakcyjny graficznie schemat, chociaż przydałaby się jego szersza interpretacja na łamach tej książki. Czy można go uogólnić nie tylko na badane firmy?

I jeszcze drobna uwaga: na s. 214 jest zamieszczona tabela pt. *Analiza SWOT dotycząca wykorzystania koncepcji UDI w procesach badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw*. Jest to *de facto* pierwsza część pełnej analizy SWOT, gdyż zawiera tylko zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Do treści **Zakończenia** nie mam większych zastrzeżeń. W tym punkcie, jak i w całej rozprawie dominuje pozytywne, optymistyczne nastawienie Autorki do omawianych zagadnień, wyników, poglądów. W monografii naukowej przydałoby się więcej krytycyzmu. Na przykład na s. 231 Autorka pisze, że badane firmy najczęściej wykorzystują internet w celu poznania potrzeb użytkowników. Ale czy przełożyło się to na wyniki ich działalności innowacyjnej (liczba wdrożonych innowacji, skala ich nowości, przychody z ich sprzedaży)? A tak na marginesie, trochę brakuje mi w tej rozprawie dyskusji/polemiki z cytowanymi autorami.

Reasumując, rozprawa dr K. Szopik-Depczyńskiej jest to obszerna, interesująca, wartościowa monografia naukowa; chyba najlepsza spośród rozpraw habilitacyjnych, które ostatnio recenzowałem lub opiniowałem. Jest oparta na szerokim przeglądzie bogatej, najnowszej literatury krajowej i zagranicznej. Stanowi ona potwierdzenie dobrze opanowanego warsztatu badawczego Autorki. Notabene, sam dużo nowego dowiedziałem się z tej pracy; będzie mi wielce pomocna przy opracowaniu artykułów, nad którymi obecnie pracuję.

Rozprawa habilitacyjna pani Katarzyny Szopik-Depczyńskiej wnosi istotny wkład w rozwój subdyscypliny naukowej Zarządzanie Innowacjami. Recenzowana rozprawa zawiera

dużo nowej wiedzy w tym obszarze, dzięki której możemy lepiej zrozumieć mechanizmy współczesnych procesów innowacyjnych w Polsce i w ogóle. Autorka opracowała model wykorzystania koncepcji innowacji wiedzionej przez użytkowników w procesach badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw w Polsce; przedstawiła sposób „wmontowania” tej koncepcji w zarządzanie pracami B+R firmy; zaprezentowała narzędzia współpracy przedsiębiorstwa z użytkownikami jego produktów w działalności innowacyjnej; pokazała, jak należy prowadzić analizę statystyczną podstawowych zjawisk i zależności między nimi w zakresie zarządzania B+R i innowacjami.

IV. Ocena pozostałego dorobku naukowego i działalności dydaktycznej

Do osiągnięć Habilitantki można zaliczyć to, że:

- Uczestniczyła w 49 konferencjach naukowych, w tym 4 zagranicznych,
- Wygłosiła referaty na 16 konferencjach, w tym tylko na jednej zagranicznej,
- Była członkiem komitetów organizacyjnych, komitetów naukowych i rad programowych szeregu konferencji krajowych i 4 międzynarodowych,
- Brała udział w 17 projektach badawczych i dydaktycznych, w tym 5 międzynarodowych,
- Jest członkiem międzynarodowej sieci badawczej „Research and Mobility” oraz dwóch sieci badawczych w kraju,
- Współpracuje z zewnętrznymi (poza Uniwersytetem Szczecińskim) ośrodkami naukowymi, między innymi z Uniwersytetem Zielonogórskim, Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technicznym, Instytutem Logistyki i Magazynowania w Poznaniu,
- Jest członkiem trzech towarzystw naukowych w kraju,
- Współpracuje z sektorem biznesu, przygotowując ekspertyzy oraz uczestnicząc we wspólnych projektach badawczych i popularyzatorskich.

Taka działalność zasługuje na uznanie. Nic dziwnego więc, że otrzymała 7 indywidualnych nagród Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego za osiągnięcia naukowe, a wcześniej nagrodę rektorską za rozprawę doktorską.

Jeśli chodzi o działalność dydaktyczną, dr K. Szopik-Depczyńska prowadzi wykłady i ćwiczenia w języku polskim i angielskim na studiach licencjackich i magisterskich dla

studentów polskich i zagranicznych z takich przedmiotów , jak np. : innowacje w przedsiębiorstwie. Innowacyjne strategie rozwoju przedsiębiorstwa, Polityka innowacyjna, Zarządzanie jakością, Technological progress and innovation, Innovation and quality management. Miała również zajęcia dydaktyczne za granicą. Habilitantka prowadzi zatem szeroką, aktywną działalność dydaktyczną głównie w obszarze nauk o zarządzaniu i jakości. W uznaniu osiągnięć dydaktycznych otrzymała medal KEN oraz (2-krotnie) wyróżnienia w plebiscycie studenckim.

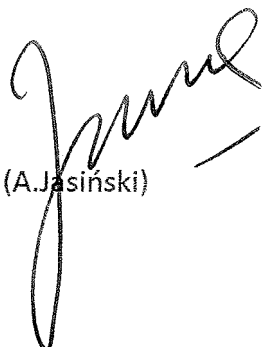
V. Wnioski końcowe

Pani dr K. Szopik-Depczyńska jest dojrzałym, doświadczonym badaczem i nauczycielem akademickim. Wysoko oceniam Jej dotychczasową działalność na wszystkich polach aktywności zawodowej. Posiada dobrze ukształtowany warsztat badawczy, swobodnie porusza się w najnowszej literaturze światowej.

Jej dorobek naukowy – zarówno publikacyjny, jak i pozostały – po doktoracie jest bardzo obszerny (157 publikacji naukowych); dotyczy głównie zarządzania działalnością innowacyjną w przedsiębiorstwach. W swoich badaniach i dydaktyce specjalizuje się w naukach o zarządzaniu i jakości, ze szczególnym uwzględnieniem zarządzania innowacjami. W tym obszarze jest wysokiej klasy specjalistką.

Na tle całego dorobku naukowego pani doktor, na szczególne uznanie zasługuje Jej praca habilitacyjna. Jest to obszerna, interesująca, wartościowa rozprawa naukowa. Wysoko oceniam jej wartość naukową i wkład w rozwój nauk o zarządzania i jakości; zawiera duży ładunek nowej wiedzy naukowej na temat współczesnych procesów innowacyjnych oraz organizacji i zarządzania nimi. Rozprawa jest oparta na nowoczesnej, prawidłowo dobranej metodyce badań empirycznych i analizie ich wyników. Inni badacze znajdą tu wiele wskazówek metodycznych przydatnych dla swoich badań.

Nie mam najmniejszych wątpliwości, że dr K. Szopik-Depczyńska w pełni zasługuje na stopień doktora habilitowanego w dyscyplinie nauk o zarządzaniu. Popieram więc Jej wniosek w tej sprawie.

(A. Jasiński)